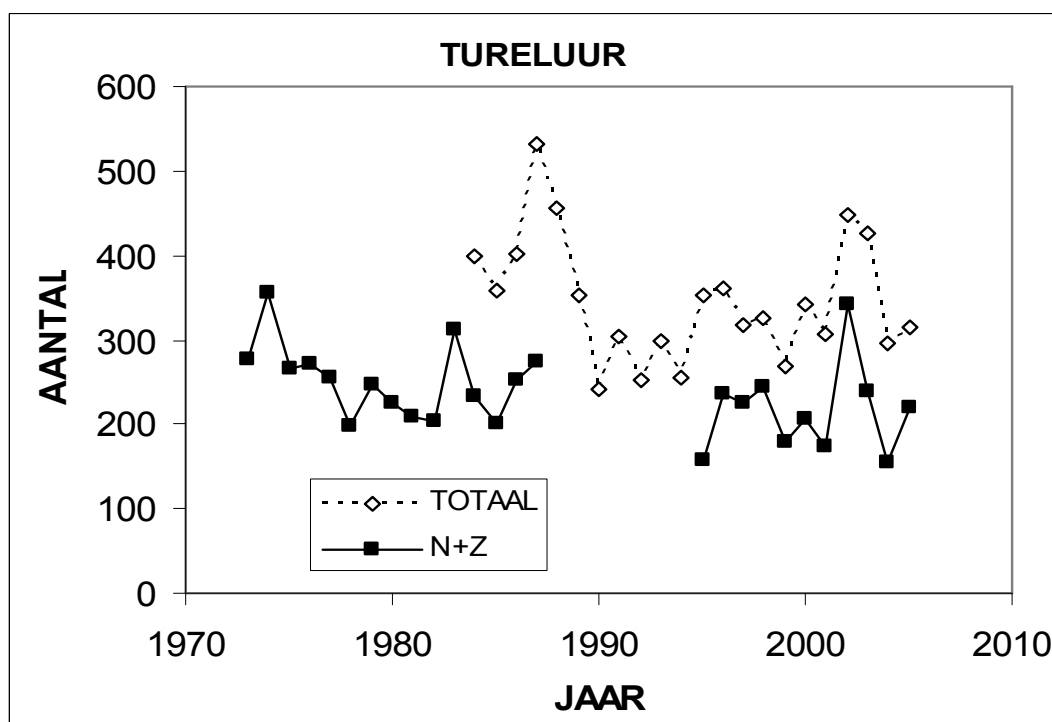

De voorkomen van de Tureluur in de Eempolders

Door Jan Mooij
juli 2007

De Tureluur is een van de traditionele weidevogels. Volgens oude verhalen kwam hij voor de afsluiting van de Zuiderzee in zeer grote aantallen in de Eempolders voor. Er werden dichtheden genoemd van 70 paren per 100 ha, wat voor het door ons getelde gebied neer zou komen op 1500 paren. De polders waren in die tijd veel natter en bovendien enigszins brak, mede door de vrij regelmatig optredende overstromingen van de nog niet afgesloten Zuiderzee. Nog steeds treden in Nederland de hoogste dichtheden van de Tureluur langs de kust op. Toen de Eempoldertellingen in 1973 begonnen was door de afsluiting van de Zuiderzee het overstromingsgevaar verdwenen, bovendien was de ontwatering sterk verbeterd. Het aantal Tureluurs was toen al afgenomen tot slechts een fractie van wat er ooit geweest moet zijn. Desondanks was het nog steeds voor een weidegebied goed bezet met Tureluurs.

Figuur 1 geeft de totale aantallen Tureluurs die per jaar zijn waargenomen. De volle lijn geldt voor de oorspronkelijke telgebieden. Bij de stippellijn is ook de Oostermeent, die pas vanaf 1984 geteld wordt, meegerekend. Van 1988 tot en met 1995 ontbreken de gegevens per telgebied, daarom is er daar alleen een lijn voor het totale aantal. We zien dat in de oorspronkelijke telgebieden de aantallen iets lijken af te nemen. Statistische analyse geeft aan dat die afname inderdaad significant is. Per jaar nemen de aantallen gemiddeld met 0,8% per jaar af. Inclusief de Oostermeent is er vanaf 1984 geen significante trend.

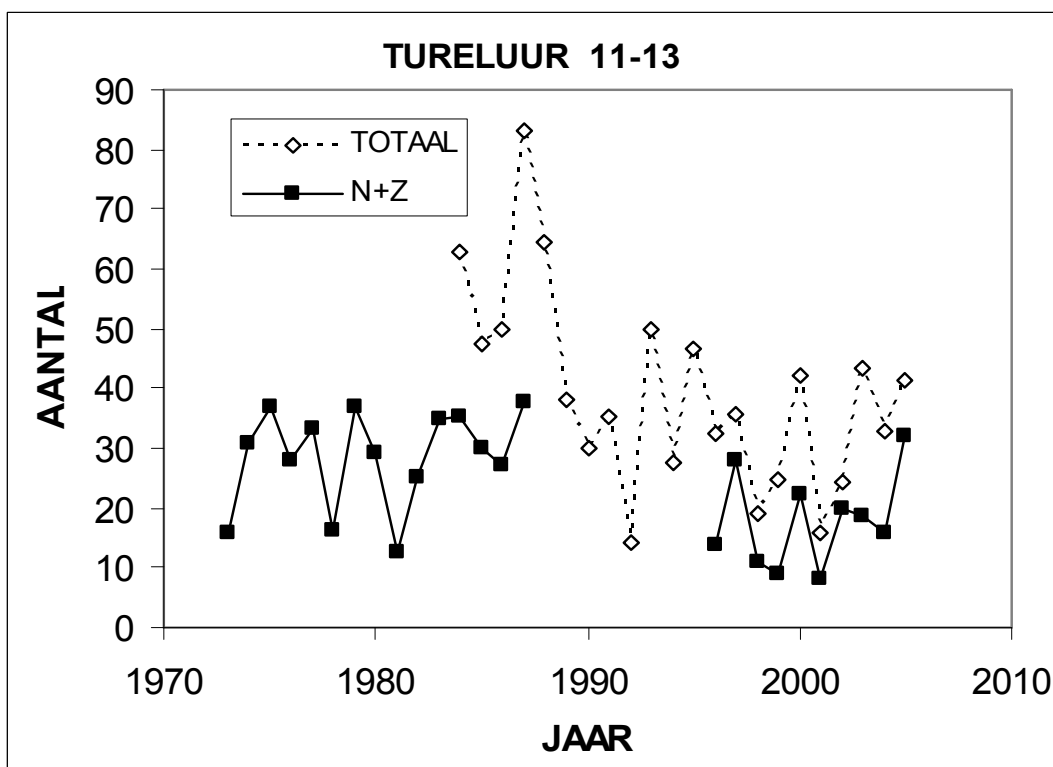

Figuur 1. Totaal aantal getelde Tureluurs per jaar.

De Tureluur kan in de Eempolders zowel een doortrekker als een broedvogel zijn. Als weidevogel is vooral het aantal broedvogels van belang. Doortrek van Tureluurs blijkt volgens de literatuur tot diep in mei voor te kunnen komen, terwijl eind juni de najaarstrek

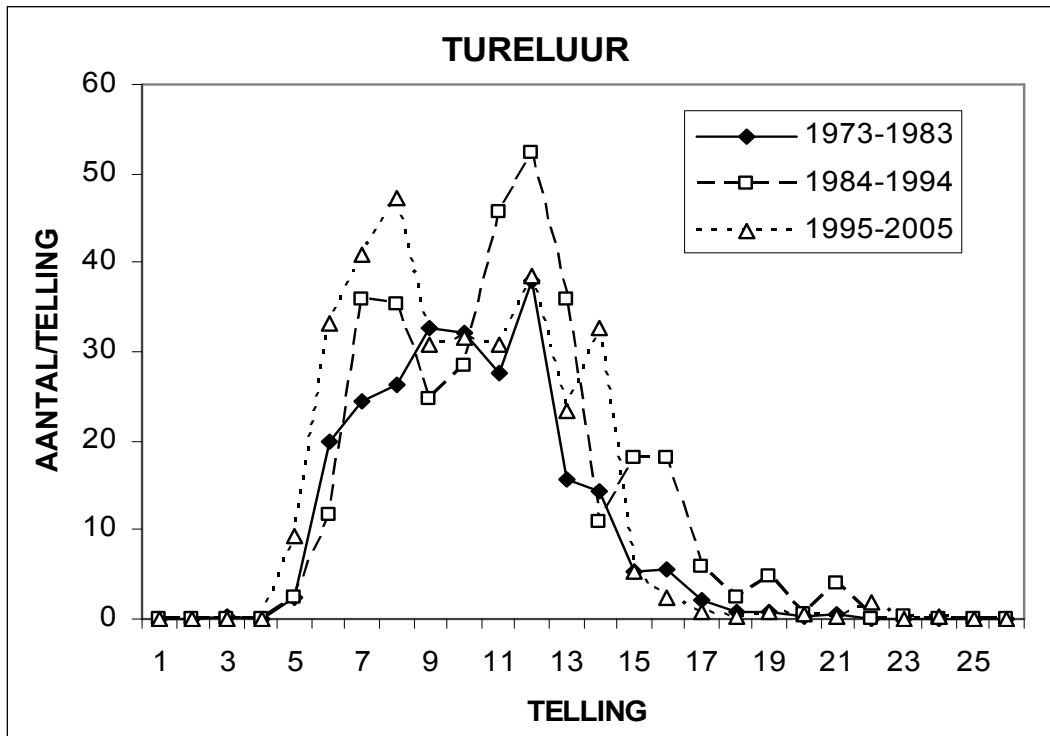
alweer begint. Daarom zijn alleen de tellingen 11 tot en met 13 bruikbaar om de aantallen broedvogels te schatten. De resultaten staan in figuur 2. Er is sprake van een afname met gemiddeld 2% per jaar voor de oorspronkelijke telgebieden. Vrijwel die hele afname vond plaats in de Zuidpolder te Veld. Voor de totale telling, inclusief de Oostermeent, is de afname vanaf 1984 ongeveer 3% per jaar. Deze afname is niet gelijkmatig, het lijkt er op er dat rond 1990 een plotselinge afname is, gevolgd door een stabiele stand. Dit zal samenhangen met de landinrichting in 1990, die ook bij de Grutto en de Scholekster duidelijk effect had.

De afname in de Oostermeent is sterker dan in de rest van het gebied. In de jaren 1984 t/m 1987 zat 47% van de broedvogels in de Oostermeent, in de laatste vijf jaar is dat nog maar 39%. Overigens is de dichtheid aan broedende Tureluurs in de Oostermeent nog steeds veel hoger dan in de rest van het gebied. De oppervlakte van de Oostermeent is nog geen 10% van het totale oppervlak. De kleinste aantallen zitten in de Zuidpolder te Veld.

Figuur 2. Gemiddeld aantal per telling voor de tellingen 11 t/m 13 (broedtijd).

In figuur 3 staat de verdeling van de aantallen over het jaar. Hier is telkens het gemiddelde aantal vogels bepaald over elf jaar voor tellingen met hetzelfde nummer. Elk jaar beginnen we met telling één, dus elke telling met hetzelfde nummer valt ongeveer op dezelfde datum. De Tureluurs arriveren begin maart en zijn begin april op volle sterkte aanwezig. Vanaf eind juni nemen de aantallen geleidelijk af, tot eind oktober worden ze nog wel gezien. In het vroege voorjaar nemen de aantallen in de loop der tijd toe. Dit zien we bij meer weidevogels, het hangt waarschijnlijk samen met het natter worden van het reservaat. Dat maakt dit terrein in het voorjaar kennelijk aantrekkelijker voor doortrekkende steltlopers.

Figuur 3. Gemiddeld aantal per telling als functie van het tellingnummer voor drie periodes van elf jaar.

De Tureluur is, net als de Grutto en de Scholekster, alleen in de broedtijd en de tijd daar omheen in de Eempolders aanwezig. Het ligt daarom voor de hand om net als bij die soorten te kijken of we aan de hand van de verdeling over het seizoen iets kunnen zeggen over het broedsucces. Helaas maakt de relatief korte tijd waarin geen trek optreedt dit moeilijk. Onmiddellijk voor en na die tijd zien we soms afwijkend grote aantallen, die kennelijk betrekking hebben op groepen doortrekkers. We kunnen die groepen negeren, maar dan wordt de interpretatie nogal subjectief. We weten immers niet in hoeverre de “gewone” aantallen ook doortrekkers bevatten.

Alles bij elkaar is de Tureluur als broedvogel ongeveer stabiel gebleven tot de landinrichting in 1990. Toen is de stand snel met bijna 40% ingezakt, om daarna weer stabiel te blijven. Dit is een duidelijk andere reactie op de landinrichting dan bij de Grutto en de Scholekster. Die laatste twee soorten hadden vanaf 1990 een slechter broedresultaat en namen daarna langzaam in aantal af, waarschijnlijk omdat er onvoldoende aanvulling kwam voor de natuurlijke sterfte. Bij de Tureluur lijkt het er op dat een aantal vogels ergens anders is gaan broeden toen een deel van hun biotoop bij de landinrichting was verdwenen. In het resterende deel konden zij zich kennelijk goed handhaven. De Tureluur broedt vaak in slootkanten en het nest loopt daardoor minder gevaar bij werkzaamheden op het land. Ook de jongen zitten graag in greppels en slootkanten.

In Nederland lijkt bij de Tureluur sprake te zijn van een lichte achteruitgang. Die treedt echter vooral op bij de minder geschikte biotopen. In goede gebieden blijven de aantallen min of meer constant. De Eempolders, nog steeds een goed gebied voor Tureluurs, zitten dus op de norm.